

LLULL I EL DOCTORAT DE LA IMMACULADA

Encara no s'han extingint dins l'ambient cultural catòlic els ressons d'una encesa, pintoresca i alliçonadora controvèrsia que va sorgir i mantenir-se en ocasió de la Immaculada Concepció de Maria i del desentrellament i justificació de l'autor amb mèrit suficient per a poder merèixer l'atribució del títol de *Doctor de la Immaculada*.¹

El procés que portà la veritat de la Immaculada fins a les alçàries de la definició dogmàtica ha estat possible mercès a la col·laboració de molt variades forces, i ha estat degut a la contribució comunitària de moltes inquietuds. D'ací que prengui tanta importància l'aclariment del qui donà el primer impuls ferm i seriós, l'empenta del qual s'havia d'anar perllongant y propagant a través del cos i de la història de l'Església, fins arribar a la corroboració infal·lible.

La controvèrsia —recordada per tots els seguidors atents de l'actualitat cultural— va tenir de protagonistes, d'un costat el P. Roschini com a argüidor, i de l'altre costat un nodrit grup de defensors. Els subjectes en litigi eren Duns Scot com a usurpador o injust detentador del títol, i un estol d'altres personatges proposats com a substituïts de Scot en la seu que immemorialment venia ocupant. No van oblidar-se altres qüestions més o menys agradoses, més o menys al·lusives al tema central discutit, però que hi aportaven certa amenitat.

Per exigències del tema, Ramon Llull va trobar-se plaçat dins d'aquesta controvèrsia com a personatge de tercer rengle. Si es volia donar una visió completa d'aquell temps calia no oblidar-se de Llull, però cap dels dos bàndols li concedí excessiva importància, ni havia esmerçat excessiu temps en estudiar-lo. Tractat com a figura de com-

---

¹ Un bon resum ideològic pot veure's a L. BABBINI, *Ancora su Duns Scotò Dottore dell'Immacolata* (Gènova 1958), a qui cal remerciar científicament l'esforç sintètic, i personalment l'ajuda generosa.

parsa dins el drama que es desenrotllava, no sempre se'l va estimar amb tota la justesa i amb tota la justícia que caldria.

Iniciem aquestes notes només amb el desig de retornar —o, simplement, de posar— al seu punt just les afirmacions descentrades o equivocades que en el curs de la controvèrsia s'han llençat amb referència a Ramon Llull.

I. — LLULL DOCTOR DE LA IMMACULADA

La doctrina de Ramon Llull ha presentat sempre certes dificultats internes que han dificultat la seva intel·ligència i la seva difusió, àdhuc des dels mateixos jorns proselitistes del seu estructurador. En el curs de la història s'han aplicat a Llull qualificatius no precisament falaguers. I avui dia encara són molts els que no conceben la figura de Ramon Llull dins el pla de normal igualtat amb els altres pensadors catòlics.

Si bé mai no s'ha estroncat un fil de tradició lulliana, fou dins el caliu de la Renaixença catalana que s'inicià la revalorització laboriosa i objectiva de la personalitat cabdal de Llull. Avui, entre els coneixedors de la seva obra, s'aprofundeixen les investigacions sobre lògica o dialèctica, però no s'ha deixat de reconèixer que ofereixen perspectives interessants les seves cristologia i mariologia.² Pel que fa al nostre cas, encara és de desitjar una mariologia completa i satisfactòria que presenti d'una manera segura i orgànica el pensament marià de Ramon Llull.³

² B. MENDIA, *Bibliografía luliana contemporánea*, Arch. Franc. Hist. 44 (1951) 456.

³ «Las observaciones sobre mariología carecen todavía de algunas vistas básicas. Falta también aquí una buena monografía... La tesis de José Vidal Vendrell «Mariología luliana»... no se ha publicado porque el autor cayó en manos de los rojos que le mataron». E. W. PLATZECK, *recensió a Rev. Esp. Teol.* 2 (1942) 199-200. La tesi al·ludida no és el tractat *complet* i definitiu que es desitja. La part més elaborada d'aquell treball fou publicada, J. VIDAL VENDRELL, *La Mediación universal en la mariología luliana*, EF (= Estudios Franciscanos) 52 (1951) 5-58; *Maternidad de María en la mariología de R. Lull* EF 52 (1951) 367-376. Cf. E. LONGPRÉ, *Lulle R.* a DTC c. 1127-1128; J. VIDAL VENDRELL, *Mariología de Raymundo Lulio* (Tesi doctoral inèdita, Roma 1934) VI. «...hom podria bastir tot el tractat de mariologia, només que resseguint les poesies de Ramon Lull». AGUSTÍ DE MONTCLAR, *Entorn de la poesia de Ramon Lull*, EF 46 (1934) 472.

Dins la renaixença llulliana al·ludida suara, pren un lloc preferent l'activitat del canonge Salvador Bové.⁴ Actiu promotor de variades iniciatives s'esforçà a donar carta de normalitat a la figura del Beat mallorquí en tots els caires en què presentava una significació assenyalada. Respecte a les relacions entre Llull i la defensa de la Immaculada existia una antiga però nuvolosa tradició. Per a posar en clar i sobre fonament ferm tot allò que hi hagués de científicament comprobable en aquelles asseveracions, l'any 1901 redactà un article com a pròleg de la reedició del *Liber de Conceptione*⁵ llargament atribuït a Llull «posant-hi tot el que sabia pertocant a la Immaculada i al Doctor Arcangèlic».⁶ Era un estudi fet amb amor, però també amb seriositat. La dissort fou que no disposava de suficients elements de treball i d'informació, i elaborà una sòlida construcció sobre el fonament inconsistent de llibres que mai havien pertangut a Llull. Amb una lleialtat i franquesa dignes d'ésser admirades i imitades estampà a l'inici del seu treball els distints punts de l'enunciat de la seva tesi que resumien els resultats de les seves investigacions. Substantialment encara són vàlids, i com que apleguen els esforços més reeixits per a provar els mèrits de Llull en relació amb la defensa de la Immaculada, els transcribim com el millor exponent, breu i clar, dels que han sostingut decididament la preeminència de l'Il·luminat mallorquí en la doctrina immaculatista:

«LO DOCTOR DE LA IMMACULADA

»Lo Beat Ramon Llull deu ésser anomenat *lo Doctor de la Immaculada*, puix ben merescut se té aquest títol per vàries raons:

»a) ell és lo primer dels Doctors de l'Escolàstica, lo primer dels »comentaristes del Mestre de les Sentències, qui en ses obres ensenyà »que Maria fou immaculada en lo primer moment de son ser natural;

»b) ell defensà lo privilegi de Maria en un sentit menos restringit »(més radical, que diríem avui dia) *in modo et in re*, que el Doctor »subtil Escoto;

⁴ Un nom entre els absents a A. MADUELL, *L'influx catòlic en la Renaixença*, Criterion n. 3 (Barcelona, 1960) 106 ss.

⁵ J. AVINYÓ, *Beati Raymundi Lulli... Liber de Immaculata B. V. Conceptione noviter impressus una cum versione in linguam cathalaunicam* (?) (Barcelona 1901).

⁶ S. BOVÉ, *Nota preliminar a J. AVINYÓ, Beati Raymundi Lulli...*, 94.

»c) ell ensenyà públicament en la Sorbona o Universitat de París »lo Privilegi de la Mare de Déu abans que l'Escoto;

»d) la causa de la guerra tradicional que per espai de varis sigles »certa ordre religiosa ha vingut fent a les doctrines lul·lianes és l'ha- »ver sigut lo Beat Ramon Llull lo Defensor de Maria;

»e) los arguments que començant per los de l'Escoto, s'han vingut »adduïnt a favor de la Immaculada, tots semblen trets de les obres del »Doctor Arcangèlic». ⁷

El gloriós i desitjat títol pertocaria certament a Llull si Bové hagués reeixit a provar apodícticament les seves assercions. Adhuc en demostrar l'autenticitat del llibre prologat, els seus arguments són ben poc brillants, ⁸ i tots els altres arguments valen en quant els llibres que s'atribuïen a Llull li pertanyien en realitat. Dins les limitades possibilitats d'informació ⁹ ha estat el seu el més considerable i seriós intent de vindicar per a Ramon Llull el distintiu de *Doctor de la Immaculada*.

Per tal que la reivindicació llulliana no restés únicament en el camp teòretic, ans es transformés en consciència vital, Bové féu imprimir unes estampes del Beat Ramon Llull, dibuixades per En Llimona, i al peu anava escrit «*Doctor de la Immaculada*»; ¹⁰ aquestes estampes s'havien de difondre entre el poble pietós. El subtítol afegia: «Lo Beat Ramon Llull, lo primer i més gran defensor de la Immaculada», ¹¹ i s'al·ludia el prodigi d'una aparició de Maria. «En les Escoles cada dia s'hi arrela més la creença en lo misteri, degut als esforços i a les doctrines del Beat Ramon Llull, qui, per això, se'l coneix amb lo nom de Doctor de la Immaculada». ¹² El full de divulgació conclouia amb una oració adreçada al Beat, al·ludint especialment la seva defensa del gran misteri marià. ¹³

⁷ ib. 5.

⁸ ib. 86 ss.

⁹ Desconexia, sembla, l'importantíssim estudi *Raimond Lulle, ermite* a HLF (= Histoire littéraire de la France) v. 29. Es detall curiós que J. AVINYÓ, *Un fervorós lul·lista modern: Semblança del Dr. Salvador Bové*, EF 46 (1934) 374, fent un recull de tots els mèrits llullians del seu amic, no esmenti l'article immaculista que ens ocupa.

¹⁰ Revista Luliana 3 (1903) 351; AVINYÓ, *Un fervorós...* 387.

¹¹ Revista Luliana, I. c.

¹² ib. 351-352.

¹³ ib. 352.

Només que pogués posar-se un mínim d'autenticitat en el següent text, que reproduïm de Bové, ningú podria discutir a Llull el dret a detentar el sobrenom de *Doctor de la Immaculada*. Però és sobrerament formós: «Nonne haec primum in Monte Pessulano, coram inclito Rege Balearium, deinde Parisiis fideliter evulgavi? Nonne Conceptionis immaculatae causam intrepide et constanter egi in Scholis, et ipsam adhibitis argumentorum nervis, ac vi rationum, humo tollere coepi?».¹⁴

Posteriorment a aquest intent sincer i decidit de reintegrar a Llull la glòria immaculatista que li correspondria, no han mancat noves insistències més o menys reeixides o al·lusions que significaven l'existència d'una convicció,¹⁵ però la posició extrema que hem exposat ens sembla suficient per a donar una idea del que pretenien els millors reivindicadors de la figura de Ramon Llull com a *Doctor de la Immaculada*.

II. - SCOT DOCTOR DE LA IMMACULADA

Ha tingut una acceptació tan universal el concebre Duns Scot com a ganfaroner del dogma de la Immaculada que produeix una

¹⁴ S. Bové, *Nota preliminar*, 22.

¹⁵ «En las tierras de habla catalana él se movió incansablemente como abanderado del misterio concepcionista, mereciendo el título de Doctor de la Immaculada», B. GUASP, *Eremitismo luliano y la Virgen entre los ermitaños mallorquines* (Palma 1952); J. AVINYÓ, *Història del lulisme* (Barcelona 1925); «...al servei de la seva Dama, la Immaculada Concepció...», M. SANCHIS GUARNER, *L'ideal cavalleresc definit per Ramon Llull*, «Estudios Lulianos» 2 (1958) 38; «El fervor amb què sol unir els dos atributs marians, virginitat i maternitat, arriben a ésser una mena de pre-declaració del dogma de la Immaculada», AGUSTÍ DE MONTCLAR, *Entorn de...*, 473. Com a referències notem els diaris «El Debate» (8-XII-1929) i «Diario Vasco» (8-XII-1936) citats per G. ROSCHINI, *Il primo scolastico che propugnò il privilegio dell'Immacolata Concezione*, *Marianum* 4 (1942) 130, i J. M.ª GUIX, *La Immaculada y la Corona de Aragón en la baja Edad Media*; *Miscelanea Comillas* 22 (1954) 209; les conferències de F. DE URMEÑETA, *La Immaculada y el árbol maternal de Ramón Lull, ante la historia de la mariología y de la estética* cit. a EF 55 (1954) 385, i de J. M. SERRA DE MARTÍNEZ cit. per A. DE P., *El lulismo en Cataluña*, EF 23 (1919) 23, cf. *Pensamiento y Acción* n. 89 (feb. 1958) 20; l'art. de ANDREU DE PALMA, *La Concepció de Maria Immaculada segons el Beat Ramon Lull* a Estel Marià (des. 1929) 9-11, cit. a ANDREU DE PALMA, *Els fra-menors Caputxins i el Beat Ramon Lull*, EF 47 (1935) 24; el número extraordinari de *La Creu del Montseny* (Barcelona).

sensació particular el voler posar de costat, intentar contrastar Ramon Llull amb ell, precisament en la defensa de la Immaculada. Si el nombre de defensors de Llull és relativament molt minse, el de Scot, per contrast, és in comptable. Ha calgut recercar autors poc coneguts per a establir l'afirmació de *Llull Doctor de la Immaculada*, mentre que per a enaltir Duns Scot, amb els estudis científics col·laboren acordadament els sermonaris i els llibres de meditació. Voler adduir testimonis glorificadors de Scot és tasca completament inútil. I un detall psicològic d'aqueixa creença comuna ha estat l'admiració i la sorpresa que ha causat l'intent d'escapçar el raigs de resplendor que aureolaven la personalitat del franciscà.

Potser el títol nominal de *Doctor de la Immaculada* com a qualificador de Scot i com a distintiu respecte a tots els altres autors, no gaudia d'aquella universal acceptació com podria tenir-la, per exemple, el nom de *Doctor Subtil*. Millor: el títol de *Doctor de la Immaculada*, ell tot sol, no tenia, dins l'ambient catòlic, cap sentit precís acceptat universalment.¹⁶

Però tenir Scot com a l'iniciador del corrent que havia de finir en la declaració dogmàtica, atribuir-li la primacia de fet, encara que aquell títol no estés prou fixat, era una manera de fer corrent i universal. Basti el testimoni del bon llullista Avinyó quan escriu que «es tenia per axioma cert i innegable, que el primer dels doctors qui defensà el privilegi marià fou el subtil Scot, puix sabut és la grossa importància que en la història del dogma de la Immaculada té el *Scriptum oxoniense*»,¹⁷ i la convicció expressada netament per *L'Osservatore* en escriure: «È notissimo, infatti, che la priorità in questo campo spetta al Beato Dun/s/ Scoto, francescano, morto... nel 1308».¹⁸

¹⁶ «Por eso el Congreso Mariano de Lyon ha creído... que debía conferírsele el título de Doctor de la Inmaculada», QUERUBÍ DE CARCAIXENT, *Apología y elogio del... P. Juan Duns Escoto*, 3 ed. (València 1904) 462; Tot i no acceptant la historicitat de la Discussió pública a París, «Ce fut en souvenir de cette grande lutte que Duns Scot fut quelquesfois appelé *Doctor Marianus*. Mais cela n'arrive que bien tard. Le titre de Docteur subtil, au contraire, lui est donné par les scolastiques du XIVe siècle». *Jean Duns Scot, frère Mineur* a HLF v. 25, 414.

¹⁷ J. AVINYÓ, *Història del lulisme* (Barcelona 1925) X-XI; El mateix Bové escriu: «Lejos de mí el negar que a Escoto fué debido el que el mundo intelectual creyera en la Inmaculada, debido a sus escritos y a la célebre *Disputa pública* en París», QUERUBÍ, 131-132.

¹⁸ *L'Osservatore Romano*, 14-XII-1938.

Encomiàstic en tots els sentits, i particularment en l'immaculista, és un llibre del P. Querubí¹⁹ que citem com a espècimen dels defensors ultrancers de Duns Scot. D'altre banda en una magnífica i recent bibliografia scotista²⁰ l'apartat immaculista és el més extens, i d'antuvi raonablement pot pensar-se que una molt bona part és elogiosa per a Scot.

Darrerament, i mercès a la gran volada que van prenent els estudis sobre la Mare de Déu, es feia precisa una nova edició dels textos fonamentals i críticament segurs en què Duns Scot especulava sobre la Immaculada, i —portada a terme— en el títol es volgué consagrar definitivament el Doctor de la Immaculada en la persona de Scot.²¹

No gaire lluny treia el cap la controvèrsia famosa i perllongada sobre el *Doctor de la Immaculada*.

III. — DOCTORAT

Si bé hom pot estar ben segur que cap dels controversistes discutia el títol nominal de *Doctor de la Immaculada* com a simple denominació verbal, ans bé tots procuraven posar l'atenció en el contingut històric i teològic, amb tot és cert que assajaven trobar els fonaments legítims de l'atribució justa del títol.²² Per això ens aturarem un xic en l'examen d'allò que sigui l'atribució d'un doctorat.

¹⁹ El ja citat *Apología y elogio...*

²⁰ O. SCHÄFER, *Bibliographia... J. D. Scoti* (Roma 1955). Cf. 216-217.

²¹ C. BALIC, *Joannes Duns Scotus Doctor Immaculatae Conceptionis* (Roma 1954); La intervenció de Scot fou tan genial «ut haec non immerito saeculorum cursu inde ab initio saeculi XIV nuncupata sit 'opinio Scoti', et ipsimet titulum honorificum *Doctoris Immaculatae* adquisierit». C. BALIC, *De regula mariologica J. D. Scoti*, *Euntes Docete* 9 (1956) 122.

²² «IL DOTTORE DELL'IMMACOLATA. Questo titolo glorioso è talmente legato ormai al nome de Giovanni Duns Scoto, che sarebbe superfluo insistere sulla legittimità di esso...» ARCANGELO DA ROC, *Il dottore dell'Immacolata* (excerptum ex vol. «*Regina Immacolata*», Roma 1955) 5; L. BABBINI, *Giovanni Duns Scoto Dottore dell'Immacolata* (Gènova 1957); Id., *Ancora su Duns Scoto Dottore dell'Immacolata* (Gènova 1953); conferència *É Duns Scoto Dottore dell'Immacolata?*, cit. a L. AMORÓS, *La significación de Duns Escoto en la historia de la Immaculada*, *Verdad y Vida* 14 (1956) 270; cf. 375; «...Duns Scotus iure merito Doctor Immaculatae Conceptionis haberi potest et debet», G. AMERI, *Duns Scoto e l'Immacolata*, *Collectanea Franciscana* 28 (1958) 254, cf. 151; CAPKUN-DELIC, *Quaedam recentiora iudicia circa I. D. Scoti positionem in q. de Imm. Conc.*, *Ephem. Mariol.* 6 (1956) 449; A. EMMEN, *Die Bedeutung de Franzisk. für die Mariol.*, *Franzisk. Stud.* 36 (1954) 404-407; etc.

Doctor, en general, és aquella persona que es considera posseïdora d'un grau prefixadament eminent de coneixements en una determinada ciència, de manera que sigui considerada apta per a ensenyar els altres.

Poden dividir-se, d'una manera molt general, en doctors *de fet* i doctors *de dret*: els que ontològicament posseeixen ciència de debò (els doctes), i els que han rebut el diploma com a posseïdors de la tal ciència, encara que actualment puguin no posseir-la tota, l'hagin oblidat o fins mai l'hagin posseït (els diplomats).

Existeixen *doctors diplomats* en qualsevol de les ciències civils i humanes, el reconeixement dels quals correspon als ja considerats públicament entesos,²³ i existeixen diplomats en les ciències posades sota la jurisdicció de l'Església, i en aquest cas correspon conferir el títol al Cap suprem de Magisteri, encara que ho faci mitjançant els corresponents delegats;²⁴ mai —com es evident— no correspon als governs civils o a d'altres societats humanes.²⁵

L'Església té missió divina d'ensenyar tots els pobles arreu del món —«docete omnes gentes»—, i aquesta missió li confereix el dret d'assenyalar quins dels seus fills són judicats suficientment coneixedors de la ciència sagrada i capaços d'ensenyar-la als altres.²⁶

El mot *doctor* enclou dintre d'ell mateix una sèrie de conceptes anàlegs, diferenciats entre sí, els quals convé aclarir i delimitar. No els hem trobat satisfactòriament especificats en els pocs autors consultats. Benet XIV estableix una distinció bàsica entre els «doctors de l'Església» i els «doctors que estan en l'Església».²⁷ Semblantment Copello distingeix entre doctors de l'Església i doctors en l'Església.²⁸ Trombetta els divideix en doctors *maiores* i *minores*,²⁹ justament dins el seu treball, però no d'una forma completa i adequada absolutament. Valton distingeix entre doctor i doctor eclesiàstic, subdividint

²³ E. VALTON, *Docteur* c. 1506 a DTC, pensa que correspon al cap d'Estat per raó del bé comú.

²⁴ A. TROMBETTA, *De iuribus et privilegiis doctorum ecclesiasticorum* (Surrenti 1911) 7; VALTON, l. c.

²⁵ TROMBETTA, o. c. 8.

²⁶ TROMBETTA, 5; P. ARRIGHINI, *I Dottori della Chiesa* (Torino-Roma 1936) I, 1-3.

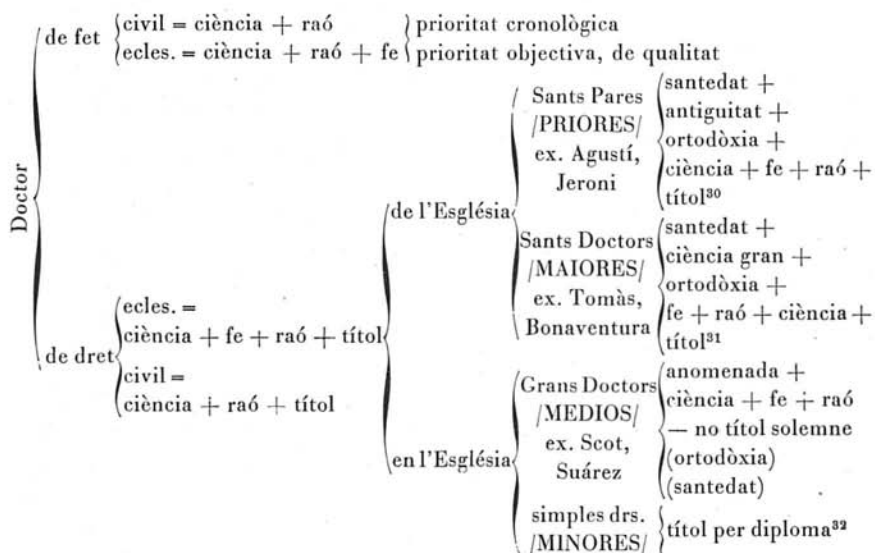
²⁷ BENET XIV, *De Servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione* (ed. Azevedo) (Nàpols 1854) l. IV, c. XI, n. 14 (p. 26).

²⁸ /F. M. CAPELLO/, *Dottore*, a Enciclop. Italian.

²⁹ TROMBETTA, 5.

aquest últim en simple doctor i doctor de l'Església. Aprofitant aquestes dades i procurant reelaborar-les amb sentit unitari, sorgeix el següent esquema especificant diversos matisos de la paraula *doctor*:

Els Sants Pares i els Sants Doctors poden rebre únicament el seu títol de l'Església, sempre a condició d'haver omplert tots els requisits indispensables en el curs de llur vida, i per tant aquests títols sempre són pòstums. Els doctors que hem classificat amb l'epígraf de *medios*, com a grans doctors i únicament com a tals, reben aquest títol de la fama aconseguida en l'estimació comuna, prescindint de possibles títols acadèmics previs, i considerant la vàlua intrínseca de llur aportació personal en el camp de la ciència. Aquest és justament el títol més difícil de precisar. Resten els *simples doctors* que reben ordinàriament llur diploma en nom de l'Església, el qual els qualifica suficientment posseïdors de la ciència estudiada.

Davant per davant de l'anterior esquema hom capeix fàcilment que no tots els que han estat doctes *de fet* es trobin inclosos dins les categories de doctors *de dret*, i que no tots els que tenen un títol

⁸⁰ PAUL, *The Doctors of the Church* (London 1931) 140; VALTON, *Docteur de l'Es-glise*, DTC, c. 1509.

⁹¹ BENET XIV, l. c. n. 13; VALTON, 1509.

³² VALTON, *Docteur*, 1506.

qualificatiu no siguin mereixedors del superior. Així com han existit persones que han viscut d'una manera heroïca la perfecció cristiana, però mai no han estat ni seran inscrites en el catàleg dels canonitzats, així poden haver-hi doctors autèntics sense obres escrites, o amb obres perdudes i ignorades, els quals mai no arribaran a l'assoliment dels graus de Sant Pare o Doctor de l'Església per manca de declaració oficial,⁸⁸ ni a Grans Doctors per manca d'aclamació pública. I poden donar-se homes doctes sense mai haver adquirit el diploma de simples doctors.

Bons exemples de la diversificació existent en aquesta matèria entre l'ordre *real* i el *legal* —*de fet* i *de dret*— són Sant Antoni de Pàdua i Sant Llorenç de Brindis, els quals no havien estat considerats com a doctors per l'opinió pública comuna, mentre que l'Església els ha enlairat a Sants Doctors de l'Església.

Els dos personatges que ens interessen en l'afer del *Doctorat de la Immaculada* —Duns Scot i Ramon Llull— per ara es troben inclosos dintre la tercera categoria de doctors que hem anomenat *medios*. Hem vist que l'autoritat competent per a conferir-los el títol no és altra que l'estimació comuna, l'opinió pública dels qui els coneixen i els estudien. A la seva decissió —fins a cert punt inapel·lable— cal sotmetre's. Evident que per damunt de l'opinió pública —teòricament errable, pràcticament equivocada a voltes— està el tribunal suprem de la veritat. Però aquest tribunal només té força quan les seves conclusions són acceptades per l'opinió comuna, i no en té cap —en aquest afer— quan l'estimació pública no acata les seves decissions i es manté en desacord.

En la controvèrsia repetidament al·ludida es volia escatir quin era l'autor que amb tota la justícia mereixia el títol de *Doctor de la Immaculada*, i no consentir que, en endavant, es continués seguint una opinió pública mal informada. Es procurava que l'estimació comuna —atorgadora d'aquests títols— se subjectés a les decissions del tribunal de la veritat.

Però cal reconèixer que habitualment en la concessió dels títols o renoms cèlebres no han pesat massa les exigències crítiques ni s'han consentit excessives severitats científiques. Ha estat sempre una matèria molt flexible, boirosa i lliurada a la imaginació; per la qual cosa

⁸⁸ ARRIGHINI, II, 549.

pot semblar un xic improcedent a aquestes alçàries la recerca d'una precisió i d'una exclusivitat que mai no ha tingut.³⁴ Consultant les llistes publicades de títols de doctors hom s'adona de la gran imprecisió existent en la matèria: hi han repeticions, modificacions, ampliacions i permutacions fins dels apel·latius que semblaven més característics.³⁵ El camp dels *doctorats* es presenta com un camp anàrquic.

Respecte a Duns Scot sembla que el títol més característic és el de Doctor *Subtil*,³⁶ si bé no manquen pas atribucions del mateix renom a d'altres autors de més o menys importància. També se li volia aplicar el de *Marià*, que tampoc gaudeix d'unanimitat.³⁷ I el de la *Immaculada* sembla ésser un propòsit relativament recent.³⁸

A Ramon Llull se'l coneix —al marge del que hem dit anteriorment respecte a *Doctor de la Immaculada*—, com a *Arcangèlic*,³⁹ correntment com a *Il·luminat*, també de *les Missions*,⁴⁰ i es propugna el sobrenom de *Doctor Eremític*,⁴¹ com també se l'anomena *Catalanus*.^{41b}

Cal admetre, doncs, que els títols característics dels grans doctors no s'escalonen dins cap classificació rigurosa, ans més aviat pertanyen a una subespècie de *literatura encomiàstica* feta d'epítets sonors,

³⁴ «Et quemadmodum S. Bernardinus Senensis haud immerito nuncupatur 'Doctor Assumptionis' (licet non ab ipso, sed ab eius confrate Matheo de Aquasparta pernota septem argumenta... fuerint)...», C. BALIC, *De regula mariologica J. D. Scoti*, Euntis Docete 9 (1956) 119.

³⁵ F. EHRLER, *Die Ehrentitel der scholastischen Lehrer des Mittelalters* (München, 1919) planes finals; P. GLORIEUX, *Répertoire des maitres en théologie de Paris* (Paris, 1933) II, 353; S. BOVÉ, *El sistema luliano* (Barcelona, 1908) 466-467; VALTON, l. c. 1507; AMORÓS, a. c., 321 i 360; M. BRLEK, *De historia et valore juridico legislationis OFM circa doctorem Immaculatae Conceptionis*, a Virgo Immaculata VII/III (Roma, 1957) 203.

³⁶ Vegi's la nota 16.

³⁷ G. M. ROSCHINI, *Il Dottore Mariano* (Roma 1953), estudi sobre Sant Bernat.

³⁸ Vegi's la nota 16.

³⁹ B. FIGUERA, *L'epítet «Arcangèlic» ¿pot aplicar-se al beat Ramon Llull?*, *Revista Luliana* 4 (1904) 12. El sobrenom *arcangèlic* té quelcom de comparatiu, o d'emulatiu, millor. BOVÉ, o. c., 465-478.

⁴⁰ R. SUGRANYES, *Ramon Llull, Docteur des Missions*, *Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft*, 6 (1950) 81 ss.; el mateix títol a *Studia Monogr. et Recens.* V (Palma 1951), amb una nota introductòria molt significativa en el nostre sentit; i el llibre *Raymond Lulle, Docteur des Missions* (Schöneck 1954).

⁴¹ E. W. PLATZEK, *De valore ad mentem beati Raimundi Lulli*, *Antonianum* 30 (1955) 183.

^{41b} SAMUEL D'ALGAIDA, OFMCA., *Christologia lulliana*, *Collectanea Franciscana* 1 (1931) 146.

d'enlairadíssims adjectius o de panegírics en síntesi. Si algunes vegades el títol és fruit madur d'investigacions rigoroses i científiques, excel·lent; però exigir-ho en cada cas és desorbitar el sentit d'aquests qualificatius.

En el cas concret del *doctor de la Immaculada* ens sembla que fins avui no ha estat absolutament privatiu i indicatiu de cap personatge. La discussió sobre el fet de la primacia en la defensa del privilegi marià pot donar peu a una aplicació justa i rigorosa d'aquest títol. Però l'interessant és la qüestió històrica i teològica, no la volubilitat del títol.

De tota manera, si es vol donar carta de naturalesa a un títol no hi ha cap camí millor que el seguit per Balic: emprar-lo, repetir-lo, i a còpia de repetir-lo, l'opinió comu la l'adopta. Que ella és l'autoritat conferidora.

IV. — POLÈMICA

Allunyant-nos de la qüestió nominal dels títols, tractem d'allò que en realitat es volia dir en discutir de doctorats, o sia les realitats històriques i doctrinals. Com a cosa coneguda, ho reduïrem a les línies més breus.

El simple gest de sorgir l'atac contra Scot significava que correntment ell era considerat l'objecte de tots els homenatges. Contra aquesta tranquil·la convicció s'alçaven les objeccions. Bastava un sol argument bo per a desfer tot el castell de la glòria scotista, però va optar-se per la multiplicitat d'arguments, força punxaguts alguns d'ells. A la fi es declarava que els interessats tenien ja a disposició tots els elements de judici, i que sols mancava judicar rectament.⁴²

Contra un sol assaltant va alçar-se un bon nombre de defensors, els quals, a més de la superioritat numérica, donaven la sensació de major seguretat, i els procediments que empraven —en general— posseïen una millor solidesa crítica.

A la fi tothom reconeix que la qüestió no està tan clara i distinta com hom la voldria, i que resten punts amb necessitat d'un major

⁴² «...il lettore... ha già in mano gli elementi sufficienti per giudicare de quale parte stia la verità». G. M. ROSCHINI, *Un articolo del P. Amorós su «Scoto e l'immacolata»*, Marianum 19 (1957) 407.

aclariment,⁴³ però malgrat això l'opinió general s'ha inclinat favorablement vers Duns Scot,⁴⁴ i ell ha estat considerat el guanyador.

V. — LLULL INTERPRETAT

Durant el curs de la controvèrsia els dos bàndols oposats en l'opinió que els mereixia Duns Scot, van concordar en fer al·lusió a Ramon Llull. Possiblement era un punt que no es podia negligir sense mancar a la objectivitat. Però la manera de referir-se a Llull —també en els dos bàndols— manifestava la poca importància que se li concedia. Adhuc una confiança molt minsa es tenia en la possibilitat que Llull arrabassés el títol i la primacia a Duns Scot.

Conseqüència immediata i lògica de la poca importància concedida, fou que només com a excepció va ser estudiat un xic detingudament i directament el pensament de Llull. En general hom va limitar-se a reproduir cites i afirmacions d'altri sense preocupar-se de verificarles ideològicament.

Per això han aparegut afirmacions sobre Llull en les seves relacions amb la Immaculada que no són pas del tot prou fines. Ací ens hem pres la feina de recollir les moltes afirmacions i presentar-les d'una manera sintètica, per tal que resti un cadafal un xic ferm i bastit de tot allò pretèrit a fi de fer possibles ulteriors avenços. La tasca és certament ingrata, però sobretot perillosa. Especialment quan es tracta de polèmica esdevé difícil precisar el sentit de les expressions. Per això és exposada i perillosa la síntesi ideològica que intentem portar a terme. No cal dir que l'intent ha estat reflexar l'objectivitat de les respectives afirmacions sense decantar-nos gens ençà o enllà, però potser l'intent algunes vegades no s'ha sabut transformar en realitat.

Les opinions a continuació examinades sobre les relacions entre Llull i la Immaculada comprenen els estudis apareguts durant l'època de la controvèrsia, però expressament ens hem extès fins a incloure aquells treballs apareguts durant les celebracions centenàries imma-

⁴³ «...si décisives et si solides que scient les études... il reste encore à entreprendre des recherches fructueuses à ce sujet». E. LONGPRE, *Duns Scot et l'Immaculée Conception*, *Etudes Franciscaines* 7 (1956) 43.

⁴⁴ Vegi's l'apèndix recollit per L. BABBINI, *Ancora su Duns Scoto Dottore dell'Immacolata* (Gènova 1958) 199 ss.

culistes. Deixem de banda tots aquells que han parlat de la història de la Immaculada sense fer ni el més mínim esment de Llull. Com que el pensament de Llull poques vegades ha estat examinat directament, estudiem en primer lloc dos autors que ens han semblat fer l'ofici de fonts inspiradores encara que no pertanyin a l'època prefijada, i en segon lloc posem la classificació de les altres opinions recollides, siguin o no inspirades en les damunt dites *fonts*.

L'haver anul·lat els arguments que de Llull es treien per argumentar contra la primacia de Scot és un procediment just des del punt de mira polèmic, però l'anorreament d'uns arguments més o menys fluixos no conclou que sigui ver tot el que s'hagi afirmat.

* * *

A) **Fonts inspiradores.**—Incloem dins aquest apartat els treballs de Longpré i de Guimaraens. Respecte a la ideologia llulliana són d'un valor completament divers, però ambdós han proporcionat erudició a d'altres estudiosos.

1. — E. LONGPRÉ, OFM.

Autor del seriós article sobre Llull al *Dictionnaire de Théologie* que ha representat una de les fites més importants en el renaixement llullista contemporani, mercès a un coneixement exhaustiu alhora que desapassionat de la figura i de l'obra de Ramon Llull. Per això tants desconexadors directes de Llull, en veure's constrets a opinar sobre ell, posen tota la refiança en la gran competència de Longpré, per la qual cosa la seva monografia ha estat una generosa font d'informacions i d'afirmacions als litigants. Les seves posicions cabdals en l'aspecte que ens afecta, són:

1.—Llull afirma la Immaculada.⁴⁵

2.—L'explica defectuosament, a la manera dels teòlegs del segle XII.⁴⁶

3.—Dins el fervor per exaltar la puresa de la Verge, Llull té la intuïció de la Immaculada.⁴⁷

⁴⁵ E. LONGPRÉ, *Lulle R*, DTC, c. 1098, 1128.

⁴⁶ *ibidem*.

⁴⁷ *ib.* 1128.

4.—Maria és predestinada abans del pecat d'Adam.⁴⁸

5.—L'atribució a Llull de determinats llibres apòcrifs ha mogut alguns a atribuir-li un rol doctrinal excessiu en la història de la Immaculada.⁴⁹

6.—Llull té apòcrifs defensant la Immaculada que cal no admetre críticament.⁵⁰

7.—Es inexacte dir que Scot hagi pres tota la doctrina immaculista de Ramon Llull.⁵¹

8.—No existeixen relacions doctrinals entre Llull i Scot.⁵²

9.—Llull precedeix Scot en l'afirmació del Primat del Crist, i en relacionar aquesta veritat amb la predestinació de Maria.⁵³

10.—El seu mèrit està en a) haver conservat la tradició immaculista, b) haver-la afirmat l'any 1298, probablement el primer a París.⁵⁴

2. — FRANCISCO DE GUIMARAENS, OFMCAP.

No gaire temps abans de la controvèrsia que ens ocupa publicà un arriscat i valent article⁵⁵ on aplegava les opinions autèntiques que, sobre la Immaculada, havien sostingut els teòlegs existents en el període més crític de la seva gestació. Les seves apreciacions són extremes de les obres originals directament, amb esguard exigent, fins potser decantat vers el criticisme, que pot esdevenir tan perniciosos com el credulisme. Algunes de les seves frases sobre Ramon Llull han gaudit d'un predicament extraordinari en la nostra controvèrsia.

1.—Llull defensà la Immaculada.⁵⁶

2.—És el primer autor amb obres conegudes que la defensà a París.⁵⁷

⁴⁸ ib. 1128.

⁴⁹ ib. 1110.

⁵⁰ ib. 1128. Es refereix als *de Benedicta Tu* i *de Conceptu*.

⁵¹ «...il est gravement inexacte de conclure... que Duns Scot a emprunté à Lulle presque toute son argumentation», ib. 1128.

⁵² «...aucun rapport...», ib. 1128.

⁵³ ib. 1127-1128.

⁵⁴ ib. 1128; «...probablement pour le première foi a Paris...», ib. 1098.

⁵⁵ FRANCISCO DE GUIMARAENS, *La doctrine des Théologiens sur l'Immaculée Conception de 1250 à 1350* (Blois 1953, reed.). Citem sempre aquesta edició.

⁵⁶ ib. 26.

⁵⁷ «...c'est a Raymond Lulle que revient l'honneur d'être le premier auteur, dont les oeuvres et le nom nous soient connus, qui a défendu à Paris le glorieux privilège de Marie». ib. 26.

3.—Fins a 1310 ningú que publicués llibres a la Universitat de París l'havia defensada.⁵⁸

4.—Llull vindria a ser una excepció entre els teòlegs contemporanis que la negaven.⁵⁹

5.—Cal lloar els pocs teòlegs que gosaren posar d'acord la teologia amb la creença del poble fidel.⁶⁰

6.—Llull no compta dins el grup de teòlegs, ni mereix l'honor que siguin examinades les seves afirmacions com un de tants entre els teòlegs del 1250 al 1350 opinadors sobre la Immaculada.⁶¹

7.—Perque Llull no fou estudiant ni professor.⁶²

8.—Perque no se sap gran cosa de la seva influència en l'ambient universitari.⁶³

9.—El llibre de *Conceptio virginalis* és un apòcrif.⁶⁴

10.—La glòria pertoca a Ware i a Scot per haver estat els primers escolàstics d'anomenada que foren defensors,⁶⁵ tot i que Scot no gosà pas defensar-la categòricament.⁶⁶

B) **Altres opinions.** — Les ordenem segons l'ordre alfabètic del nom dels seus propugnadors. Alguns d'aquests treballs suposen un notable treball personal en l'aspecte llullià, mentre que en d'altres l'aportació pròpia a aquest caire esdevé quasi nul·la.

3. — P. DE ALCÁNTARA, OFM.

Ha realitzat extensos i positius estudis sobre determinats aspectes de la doctrina de la Immaculada de cara a la tesi doctoral, i encara que hagi romàs allunyat de la controvèrsia que ens ocupa, podem recollir-li algunes interessants apreciacions sobre Ramon Llull.

1.—La Predestinació de Maria pot explicar la Immaculada.⁶⁷

⁵⁸ «...aucun docteur dont les écrits fussent publiés à l'Université de Paris, n'avait défendu une telle opinion». ib. 5.

⁵⁹ ib. 6 i 13 i 25.

⁶⁰ ib. 75.

⁶¹ ib. 75 i passim.

⁶² ib. 26.

⁶³ ib.

⁶⁴ ib.

⁶⁵ ib.

⁶⁶ ib. 36.

⁶⁷ Afirmació preliminar i evident, que hom pot extreure de les cites següents.

2.—Llull parla de la predestinació de Maria junt a la del Crist, mentre que Scot no.⁶⁸

3.—El patrimoni doctrinal de la predestinació de Maria històricament passà a mans dels scotistes,⁶⁹ tot i provenir dels llullians.⁷⁰

4.—El primer que explica la Immaculada per la predestinació és l'apòcrif de Llull.⁷¹

5.—Llull donà el primer pas associant la predestinació de Maria a la del Crist.⁷²

4. — ALEJANDRO DE VILLALMONTE, OFMCAP.

Escrigué un article parlant de l'aportació franciscana al desenvolupament del dogma de la Immaculada,⁷³ ocupant-se també de la figura de Ramon Llull, però potser amb un xic de precipitació.

1.—Llull clarament defensà la Immaculada.⁷⁴

2.—Sembla cert que Llull escrigué el llibre l'any 1298.⁷⁵

3.—Amb tota seguretat el llibre defensor no va tenir ressonància.⁷⁶

4.—Llull tenia una reduïda personalitat científica.⁷⁷

5.—Que Llull hagi defensat la Immaculada és, doncs, com si no l'hagués defensat «nadie».⁷⁸

6.—Llull, gran defensor i divulgador de la Immaculada va preparar l'ambient immaculista d'Espanya.⁷⁹

7.—Scot no vegé l'última raó de la Immaculada en la predestinació.⁸⁰

⁶⁸ P. DE ALCÁNTARA, *La redención de María y los méritos de Cristo*, EF 55 (1954) 200; Id., *Redención preservativa y débito del pecado*, Est. Marianos 16 (1955) 126.

⁶⁹ ALCÁNTARA, *La redención de María...*, 201.

⁷⁰ ALCÁNTARA, *La Inmaculada Concepción según las doctrinas de Juan de Cartagena y Juan Serrano (s. XVII) a Virgo Immaculata VII/II* (Roma 1957) 235.

⁷¹ ALCÁNTARA, ib.; Id., *Redención preservativa...*, 125-126.

⁷² ALCÁNTARA, *Redención preservativa...*, 126.

⁷³ ALEJANDRO DE VILLALMONTE, *Contribución de la teología franciscana al desarrollo del dogma de la Inmaculada s. XIII y XIV*, Salmanticensis 1 (1954).

⁷⁴ ib. 693.

⁷⁵ ib.

⁷⁶ ib.

⁷⁷ ib.

⁷⁸ ib.

⁷⁹ ib. 714.

⁸⁰ ib. 711.

5. - G. AMERI, OFM.

Veient els atacs de què era objecte el bon nom de Duns Scot se sentí constret a defensar-lo; i com que entre els pretesos competidors de Scot s'hi comptava Ramon Llull, va ocupar-se'n de la següent manera:

1.-Llull fou immaculatista.⁸¹

2.-Explícitament afirma la Immaculada en una obra, i en altres solament s'hi troben indicis.⁸²

3.-Però l'afirmació explícita està en una obra d'índole personal i privada.⁸³

4.-Llull no fou mai estudiant ni mestre a la Universitat de París.⁸⁴

5.-Sembla presentar-se com a imprescindible que Llull, a més d'afirmar la Immaculada ho hagi d'haver fet en un determinat lloc i haver influït en el pensament de Scot, per tal de merèixer consideració.⁸⁵

6.-Llull es posa les clàssiques dificultats provinents de la universalitat del pecat original i de la redempció.⁸⁶

7.-La redempció de Maria, segons Llull, no és gràcia sinó purificació del semen.⁸⁷

8.-Llull no té el ver concepte de redempció preservativa, o almenys no l'ha expressat clarament.⁸⁸

9.-Llull té menys elevació i menor rigor científic que Ware.⁸⁹

10.-La importància i originalitat de Scot està particularment en plantejar la qüestió d'una manera precisa, apuntant al veritable objecte. Sembla, per tant, que Llull no.⁹⁰

11.-Scot no ha pres tota la seva doctrina de Llull; la seva importància està en haver elaborat consistentment la teologia de la re-

⁸¹ G. AMERI, *Duns Scotto e l'Immacolata*, Collectanea Franciscana 28 (1958) 32.

⁸² ib. 130.

⁸³ ib.

⁸⁴ ib. 32, 129-130.

⁸⁵ ib. 129-130, nota 114.

⁸⁶ ib. 130.

⁸⁷ ib. 130-131.

⁸⁸ ib. 131.

⁸⁹ ib.

⁹⁰ ib. 136.

dempció preservativa, i no sols en haver-la afirmat com havien fet els seus predecessors.⁹¹

6. — LL. AMORÓS, OFM.

Conegut medievalista va voler contribuir eficaçment a desfer els equívocs històrics i doctrinals que s'anaven escampant tot desfigurant la vera silueta de Duns Scot,⁹² i en aquella tasca va haver de concedir una certa atenció a Ramon Llull, despatxant la seva intervenció sense especials aprofundiments personals.

1.—La posició antiimmaculatista de Sant Tomàs era la que sostenien tots els teòlegs del segle XIII, sense excepció; contra ella va alçar-se Duns Scot.⁹³

2.—Fins a l'arribada de Duns Scot a París l'ambient de la Universitat i de tot el camp teològic en general era antiimmaculatista. La Immaculada era tesi descartada.⁹⁴

3.—Llull no ensenyà a la Universitat de París, sinó que a París afirmà la Immaculada.⁹⁵

4.—Llull podia parlar de la Immaculada a París fora dels centres oficials, sigui a l'hostal on posava, sigui passejant amb l'ermità.⁹⁶

5.—Llull no fou professor ni estudiant a París.⁹⁷

6.—Amb tot el dret es pot afirmar que abans de Scot no s'ha trobat cap mestre conegut que hagi ensenyat a París la Immaculada.⁹⁸

⁹¹ ib. 138 ss.

⁹² LL. AMORÓS, *La significación de Juan Duns Escoto en la historia del Dogma de la Concepción Inmaculada de la Virgen Santísima*, Verdad y Vida 14 (1956).

⁹³ La «posición de Santo Tomás era la de todos los doctores del siglo XIII, sin excepción... lo cual nos da a conocer el ambiente con quien /que/ tuvo que enfrentarse Escoto...», ib. 276. Llull no es troba en la llista adjunta (p. 276) de doctors, potser per la raó de no considerar-lo com a doctor del segle XIII, encara que també hi podria estar absent degut a sostenir la sentència no comuna a tots ells; «...totalmente de signo negativo...», ib. 375.

⁹⁴ ib. 279.

⁹⁵ «...el P. Longpré no dice que Lulio haya enseñado en la Universidad de París... sino simplemente haber afirmado en París...», ib. 284-285.

⁹⁶ ib. 285.

⁹⁷ ib. 285, amb la cita de Guimaraens.

⁹⁸ «...podemos afirmar, pleno iure, que antes del Doctor Sutil no ha habido maestro alguno...», ib. 288, cf. 290, 375.

7.—Es inexacte dir que Scot prengué de Llull quasi tota la seva argumentació, car no existeixen relacions doctrinals entre ambdós.⁹⁹

7. — G. ANDREOZZI, TOR.

En ocasió de les celebracions centenàries, però al marge de la controvèrsia, exposà serenament la posició immaculatista de Llull,¹ amb una gran cura de no exagerar cap afirmació, de manera que potser arribava a l'aminorament. Cal lloar l'obtenció d'una idea clara sobre la significació de Llull, i el fet d'haver-la exposat breument i amb precisió, cosa que contrasta fortament amb d'altres apreciacions fetes a ull... sobre el mateix.

1.—Llull discuteix victoriosament a Scot la primacia temporal en la defensa de la Immaculada.²

2.—No es pot negar a Llull el primat cronològic, encara que els arguments presentats per Scot semblin més convincents.³

3.—Llull propugnà no sols la conveniència ans també la necessitat de la Immaculada.⁴

8. — ANDREU DE PALMA, OFMCAP.

Antic i benemèrit llullista en ocasió de l'Any Marià estampà una síntesi de totes les tradicionals relacions llullianes amb la Immaculada,⁵ potser un xic independentment dels problemes actualment debatuts, però recollint curosament totes les dades.

1.—D'antuvi sobreentès que Llull fou defensor de la Immaculada.

2.—Van influir en el seu immaculatisme

—les seves relacions amb la casa d'Aragó

—relacions amb els franciscans

—l'ésser terciari franciscà

—els contactes amb el Cister.⁶

⁹⁹ ib. 285.

¹ G. ANDREOZZI, *L'Immacolata Concezione di Maria nel Terz'Ordine di San Francesco*, Virgo Immaculata VII/III (Roma 1957).

² «Allo stesso beato G. D. Scoto... contende vittoriosamente il primato nel tempo...», ib. 159.

³ ib. 159.

⁴ «...non solo è conveniente, ma è necessario che...», ib. 159.

⁵ ANDREU DE PALMA, *La Immaculada en la Escuela lulista*, EF 55 (1954).

⁶ ib. 171-172. Respecte a l'influx franciscà cf. ANDREU, *Catálogo de la exposición*

3.-Es prova que Llull fou defensor, per

-la tradició

-documents sòlids

-els seus escrits autèntics.⁷

4.-El mèrit principal de Llull en afirmar la Immaculada en ple segle XIII és haver conservat la tradició i haver-la defensat probablement el primer a París.⁸

5.-Respecte a la primacia en la defensa, els fets afavoreixen Llull i no pas Scot.⁹

6.-A 1306 té lloc l'encontre de Llull amb Scot a París, i en aquesta data ja Llull tenia escrita i divulgada la seva doctrina immaculatista.¹⁰

7.-És creença comuna de molts comentaristes que la doctrina dels escotistes deriva de les sentències de Llull.¹¹

8.-La doctrina immaculatista és una deducció natural del pensament de Llull.¹²

9.-Es pot formar una interessant tesi llulliano-concepcionista.¹³

10.-La ment immaculatista de Llull apareix clara després de la reproducció de textos, directament o indirecta, al·lusius a la Immaculada.¹⁴

9. - ARCANGELO DA ROC, OFMCAP.

Personalment va estudiar el cas de les relacions entre Llull i la Immaculada sense, però, concedir-li sobrerament importància, i va trobar suficients arguments i raons per a rebatre les opugnacions dels que atacaven Scot servint-se de Ramon Llull, i això bastava per a assolir l'objectiu del seu treball.

---

de iconografía y bibliografía del B. Ramón Lull, EF 22 (1919) 362; M. DE LETE, *La familia franciscana y el culto mariano*, El Apostolado Franciscano 3 (1911) 149.

⁷ ANDREU, *La Inmaculada...*, 173.

⁸ ib. citant Caldentey qui, alhora, citava Longpré.

⁹ «...los hechos... abogan a favor del polígrafo mallorquín...», ib. 174.

¹⁰ ib.

¹¹ ib.

¹² «...la doctrina concepcionista de Ramón Lull deriva de sus reglas del *Ars Magna* y de otros libros fundamentales en el pensamiento luliano». ib. 176.

¹³ ib. 177; cf. ANDREU, *Catálogo...*, 363.

¹⁴ ib. 189.

1.—No ha mancat qui reclamés per a Llull la glòria de la Immaculada.¹⁵

2.—Però Pasqual es basava en els apòcrifs.¹⁶

3.—I Bové es fonamentava abundantment en Pasqual i en els apòcrifs.¹⁷

4.—Condicions per a merèixer la primacia, són:

—fer-ho en un tractat oficial, no en sermó, lletres o privadament

—donar probes, no sols afirmacions

—a la Universitat de París

—la cronologia, però també tots els altres elements.¹⁸

5.—Scot té la primacia cronològica absoluta en la Universitat de París

—fou el primer

—ho ensenyà bé

—no fou el primer cronològicament en sentit absolut.¹⁹

6.—Cal comprobar si Llull ha ensenyat en la Universitat com a professor; no basta que hagi estat a París.²⁰

7.—Llull no ha estat professor ni estudiant a París.²¹

8.—No ha tingut els graus acadèmics indispensables.²²

9.—Ergo no podia haver ensenyat en la Universitat de París, que en això era rigorosíssima.²³

10.—Per a satisfer la curiositat li fou permès ensenyar, a tall de conferenciant.²⁴

11.—Les seves *Questiones* són una obra

—d'índole personal

—absolutament privada

---

¹⁵ ARCANGELO DA ROG, *Il Dottore dell'Immacolata* (excerptum ex vol. «Regina Immacolata», Roma 1955) 32.

¹⁶ ib. Es refereix al cèlebre llullà Antoni Ramon Pasqual, cistercienc.

¹⁷ ib. 33 i 110.

¹⁸ ib. 64.

¹⁹ ib. 64 i 65.

²⁰ ib. 67.

²¹ ib. citant Guimaraens.

²² ib.

²³ ib.

²⁴ ib.

—no té res a veure amb els comentaris oficials a Pere Lombard.²⁵

12.—En altres obres té insinuacions immaculatistes.²⁶

13.—Ben poca cosa doctrinalment confrontant-lo amb la doctrina de Scot.²⁷

14.—Llull està, doncs, fora de combat.²⁸

15.—Davant les dificultats de la redempció i del pecat universal, els autors —excepte Scot— no reeixien a provar la redempció preservativa.²⁹

16.—El *potuit, decuit, ergo fecit* ve a ser el nervi de totes les obres de Llull.³⁰

17.—La glòria de Scot no consisteix ni depèn de la *Disputa*, sinó que es basa principalment en la doctrina, enmig de la qual sobresurt la qüestió *Utrum beata Virgo fuerit concepta in peccato originali*, per primera vegada proposada i resolta amb precisió a favor del privilegi, i —cal remarcar-ho— a la universitat de París.³¹

18.—Es cert que també Llull plantejà bé la qüestió, però ell no era professor de París, i les seves obres no reflexen el seu ensenyament universitari.³²

19.—En arribar Scot a París la qüestió de la Immaculada estava resolta definitivament en *no*. Només sostenien l'afirmativa

—el moviment litúrgic

—el sentit dels fidels

—nombrosos predicadors.³³

20.—Està demostrat que Scot fou el primer a ensenyar la Immaculada a París.³⁴

²⁵ «...Questa però è un'opera d'indole personale e assolutamente privata e nulla ha da vedere con i veri e propri Commentarii ufficiali sulle Sentenze di Pietro Lombardo dei professori universitari». ib. 68.

²⁶ ib. 68.

²⁷ «Dottrinalmente quindi ben poca cosa in confronto della dottrina esposta da Scot», ib. 68.

²⁸ ib. 73.

²⁹ ib. 75, 79, 84.

³⁰ ib. 80-81.

³¹ ib. 102 i 105.

³² ib. 106.

³³ ib. 104.

³⁴ «Abbiamo già dimostrato che Scoto fu il primo scolastico ad insegnare all'Università di Parigi l'Immacolata Concezione...», ib. 104.

10. — L. BABBINI, OFM.

Dotat d'una bona facilitat sintètica va reduir a esquema totes les afirmacions escampades pels adversaris de Scot durant el llarg curs de la controvèrsia, i després va anar-les esmicolant minuciosament una darrera l'altra, sigui servint-se dels arguments d'altres controvertistes, sigui elaborant noves investigacions.³⁵ Com que respecte a Llull no s'ha aprofundit massa en el bàndol contrari a Scot, també poques paraules basten per a eliminar Llull d'entre els competidors del Subtil.

1.—La controvèrsia no tractava de la prioritat temporal dels defensors.³⁶

2.—En el cas de Llull i Scot es referia a llur relació doctrinal i a la respectiva docència universitària.³⁷

3.—Llull afirma la doctrina de la Immaculada.³⁸

4.—Llull no modificà la sort de la sentència immaculatista a París.³⁹

5.—Històricament no es coneix ningú, fora de Scot, que hagi estat el primer a ensenyar la Immaculada a la Universitat de París.⁴⁰

6.—Llull va afirmar la Immaculada a París, cosa que no té res d'extraordinari, doncs cada any l'afirmaven una colla de predicadors.⁴¹

7.—No té fonament històric dir

—que Llull hagi ensenyat la Immaculada l'any 1298 a la Universitat de París

—que Scot hagi tret aquesta doctrina de Llull.⁴²

8.—Segons la ciència actual

—Llull mai no fou estudiant ni professor a la Universitat Parisenca

—entre Llull i Scot no existeix cap relació doctrinal.⁴³

³⁵ L. BABBINI, *Giovanni Duns Scoto e la storia dell'Immacolata Concezione*, *Palestra del Clero* 35 (1956) 414; *Id.*, *Verso la fine della controversia su Scoto e l'Immacolata*, *Pal. Clero* 35 (1956) 850; *Id.*, *Giovanni Duns Scoto Dottore dell'Immacolata* (Gènova 1957); *Id.*, *Ancora su Duns Scoto dottore dell'Immacolata* (Gènova 1958).

³⁶ BABBINI, *Ancora...*, 79.

³⁷ *ib.* 79.

³⁸ *ib.* 79 i 119, cf. 70.

³⁹ *ib.* 70.

⁴⁰ *ib.* 107, 105, 78, 190.

⁴¹ *ib.* 119.

⁴² *ib.* 189.

⁴³ *ib.* 189, 79.

9.—Endemés, la *Disputatio Raymundi et Eremitae* és una obra d'índole personal i privada.⁴⁴

10.—Longpré diu que Llull afirmà la Immaculada a París, no a la Universitat, en un escrit privat, i sense existir cap relació doctrinal entre Scot i ell.⁴⁵

11. — C. BALIC, OFM.

Es quasi proverbial la profunditat, erudició i solidesa del famós mariologista, i se sap que les seves respostes reivindicadores de Scot han estat en bona part decisives. Per exigències de l'argumentació de l'adversari s'ha hagut d'ocupar també de Ramon Llull, però innegablement ho ha fet de passada, sense concedir-li massa bel·ligerància, ni esmerçar-hi una atenció que redundaria en l'acreixement de l'autèntic mèrit de Ramon Llull.

1.—A París durant el segle XIII i fins a principis del XIV l'ambient era negatiu respecte a la Immaculada.⁴⁶

2.—Fins fa poc tothom havia cregut unànimement en la primacia de Scot.⁴⁷

3.—Avui la primacia s'ha volgut atribuir a distints autors, entre ells a Llull.⁴⁸

4.—Llull va ensenyar i escriure abans de Scot.⁴⁹

5.—Implícitament o explícita, la Immaculada fou ensenyada abans de Scot.⁵⁰

6.—Fins arribar Duns Scot ningú no havia donat una visió clara i una solució verament científica; ell va obrir la via.⁵¹

⁴⁴ ib. 79, cf. 119.

⁴⁵ ib. 175.

⁴⁶ C. BALIC, *Il reale contributo di G. Scoto nella questione dell'Immacolata Concezione*, *Antonianum* 29 (1954) 477; Id., *De significatione interventus J. D. Scoti in historia dogmatis Immaculae Conceptionis*, a *Virgo Immaculata VII/I* (Roma 1957) 53.

⁴⁷ BALIC, *De significatione...*, 52; Id., *The Mediaeval Controversy over the Immaculate Conception*, editat per E. D. O'Connor, *The Dogma of the Immaculate Conception* (Univ. Notre Dame, Indiana 1958) 161.

⁴⁸ BALIC, *De significatione...*, 52; *The Mediaeval...*, 161.

⁴⁹ *Il reale...*, 478; *The Mediaeval...*, 161.

⁵⁰ *Il reale...*, 490-491; BALIC, *Joannes Duns Scotus et historia Immaculae Conceptionis*, *Antonianum* 30 (1955) 350.

⁵¹ *Il reale...*, 478, 476, 479, 490-491; *Joannes Duns...*, 483; *De significatione...*, 166.

7.—Històricament, en la lluita pel dogma, els dos bàndols han considerat sempre Scot com a cap dels favorables.⁵²

8.—Que Llull ensenyés assertivament i amb arguments vàlids la Immaculada abans de Scot en la mateixa Universitat de París, és una causa que no té quasi cap o cap aspecte de veritat, i no hi ha cap argument probatori.⁵³

9.—Longpré mai no ha dit que Llull fos professor a la Universitat de París.⁵⁴

10.—Longpré no diu que Llull ensenyés la Immaculada a la Universitat de París, sinó a París.⁵⁵

11.—Longpré afirma que no hi ha cap relació doctrinal entre Llull i Scot.⁵⁶

12.—La doctrina de Llull no té cap nexa amb la de Scot, i no existeix fonament per a dir que Scot prengué els seus arguments de Llull, tot i que aquest fou terciari franciscà.⁵⁷

13.—Els arguments de Llull són fluïxos, semblants als de St. Pere Pasqual.⁵⁸

14.—Davant les dificultats de la universalitat del pecat original i de la redempció, Llull recorre al poder de Déu i a la predestinació eterna.⁵⁹

15.—Llull no menciona la Passió o Redempció en explicar la Immaculada.⁶⁰

16.—És certament possible que algú ensenyés la Immaculada a París primer que Scot, però fins avui no s'ha trobat ningú.⁶¹

12. — BASILI DE RUBÍ, OFMCAP.

Té el mèrit d'haver estat l'únic que en el curs de la controvèrsia sobre Scot i la Immaculada ha establert continuades relacions i observacions referents a la posició de Ramon Llull dins el mateix

⁵² *De significatione...*, 171; *Joannes Duns...*, 440, 488; *The Mediaeval...*, 161.

⁵³ *Il reale...*, 492-493; *De significatione...*, 54; *Joannes Duns...*, 350, 465 s.

⁵⁴ *Joannes Duns...*, 466.

⁵⁵ *ib.* 467.

⁵⁶ *ib.*

⁵⁷ *De significatione...*, 54 i 55.

⁵⁸ *The Mediaeval...*, 201.

⁵⁹ *The Mediaeval...*, 201; *De significatione...*, 54.

⁶⁰ *The Mediaeval...*, 201.

⁶¹ *Joannes Duns...*, 466.

problema, però la manca d'una síntesi ben fonamentada ha originat afirmacions no sempre objectives i a voltes ni coherents entre elles mateixes. Malgrat les dificultats per extreure-les, heus ací algunes conclusions:

1.—El primer franciscà espanyol defensor de la Immaculada fou Llull.⁶²

2.—Llull precedeix a Scot 20 anys en la defensa popular i científica en la Sorbona del privilegi de Maria,⁶³ on precedí a Scot com a professor⁶⁴ fins potser de més anys.⁶⁵

3.—Malgrat discutir-se sobre llur primacia, Scot i Llull són els dos primers «corifeos» de la Immaculada.⁶⁶

4.—Les respectives ideologies parteixen de punts substancialment diversos.⁶⁷

5.—Scot estimà en poc els llibres de Llull.⁶⁸

6.—Se suposa històrica —sense probar-la— la controvèrsia entre Llull i Scot,⁶⁹ fruit de la qual fou el *Dominus quae pars?* de Llull.⁷⁰

7.—A partir de la controvèrsia entre Llull i Scot es constata un notable millorament en la respectiva ideologia immaculista,⁷¹ i particularment són millor elaborats els conceptes de Llull.⁷²

⁶² BASILI DE RUBÍ, *Movimiento científico*, EF 56 (1955) 143.

⁶³ «...Lull precedió de veinte años a Escoto en la defensa popular de la Inmaculada y en la exposición científica de este misterio en la Sorbona...», BASILI, *La escuela franciscana de Barcelona y su intervención en los decretos immaculistas de la Corona de Aragón*, EF 57 (1956) 365.

⁶⁴ «...cuando Escoto vino a París, Ramón Lull hacía veinte años que había profesado...», *La escuela...*, 364; BASILI, *Cuestiones de actualidad*, EF 58 (1957) 443.

⁶⁵ «...ya en 1277...», BASILI, *Cuestiones actuales*, EF 59 (1958) 87; cf. *La escuela...*, 365.

⁶⁶ *La escuela...*, 364.

⁶⁷ ib. 366 i 368.

⁶⁸ ib. 369.

⁶⁹ BASILI, *Movimiento científico*, EF 56 (1955) 144; *La escuela...*, 366. Produeixen certa admiració els següents termes: «Legendaria o no, es célebre por su significación y útil para precisar conceptos, la controversia que se dice mantuvieron en la Sorbona Ramón Lull y Duns Scoto. Esta controversia dejóla consignada Ramón Lull en su obra titulada: *Dominus quae pars?*», *La escuela...*, 365.

⁷⁰ *Cuestiones de actualidad*, EF 58 (1957) 442; *La escuela...*, 365.

⁷¹ «A partir de estas fechas (1306-1308) tanto Ramón Lull como Duns Escoto explicaron mejor sus conceptos sobre el primado de Cristo y sobre la Purísima Concepción...», *La escuela...*, 366.

⁷² *La escuela...*, 365; *Movimiento científico*, EF 56 (1955) 143-144.

8.—Amorós diu que Llull anà al concili de Viena no sols a demanar col·legis missionals, sinó també la definició de la Immaculada.⁷³

9.—S'afirma que determinats llibres de Llull parlen de la Immaculada, però no es comproba.⁷⁴

10.—Sobre la paternitat i l'influx rebut de i en l'argument del *Perfectissim Mitjancer* s'afirmen variades suposicions.⁷⁵

11.—Pot semblar que Llull argumenti només sobre la purificació del semen i no sobre la Immaculada entesa correctament, però les proves de Llull no es limiten a això, i té arguments més que apodíctics.⁷⁶

13. — J. F. BONNEFOY, OFM.

Sense preocupacions panegiristes i amb l'únic intent de desentrellar la veritat tal com sigui, sortí en defensa de Scot i en contra de les recents impugnacions,⁷⁷ entre les quals s'ocupà de Ramon Llull, oferint un judici elaborat personalment sobre la importància d'aquest personatge.

1.—L'eclipsi de la fe en la Immaculada hagués sigut total en el segle XIII si Llull no arriba a obrir escola a París.⁷⁸

⁷³ *La escuela...*, 374; *Movimiento científico*, EF 56 (1955) 144.

⁷⁴ Liber principiorum theologiae, Liber Blanquerna, Liber de laudibus BMV, Lectura super artem inventivam et tabula generalis, Disputatio Raymundi et Eremitae, Ars brevis, Ars generalis et ultima, Liber de «Benedicta Tu», Libre Arbre de Sciència, *La escuela...*, 375-376; implícitament a Ars Magna i Filosofia d'amor, ib. 365; en algun sentit Els Cents Noms de Déu, *Cuestiones actuales*, EF 59 (1958) 422; entorn a l'argument del *Perfectissim Mitjancer* hi parla endemés a De maiore agentia Dei, De infinito esse, De Potencia pura, *Cuestiones de actualidad*, EF 58 (1957) 442-443; endemés el ja al·ludit Dominus quae pars?, que també es referiria al tema.

⁷⁵ Llull l'usa molt a partir del 1306, *Cuestiones...*, EF 58 (1957) 442.

La paternitat no correspon a Llull, ib. 443.

Implícit l'any 1277, explícit post 1306, *Cuestiones...*, EF 59 (1958) 87.

Es dubtosa la precedència de Scot en l'exposició científica d'aquest argument, ib. 88.

Potser es poden apuntar influències de Llull sobre Scot, *La escuela...*, 369.

Es un argument escotista-llullà, *La escuela...*, 377 i 378.

Es una argumentació netament llulliana, *Revista...*, EF 56 (1955) 300,

o té molta semblança amb ella, *La escuela...*, 369.

⁷⁶ *Cuestiones...*, EF 59 (1958) 422.

⁷⁷ J. F. BONNEFOY, *Duns Scot, défenseur de l'Immaculée Conception de Marie, a Virgo Immaculata VII/I* (Roma 1957) 173.

⁷⁸ ib. 192.

2.—Llull, però, no fou mai Mestre a la Universitat.⁷⁹

3.—Llull podria ser un d'aquells autors dignes de mèrit, però que ofereixen la dificultat de desconèixer's la seva influència en la teologia.⁸⁰

4.—A 1310 cap mestre de París amb escrits publicats no havia defensat la Immaculada.⁸¹

5.—Llull sosté la teoria que l'ànima és tacada pel contacte amb el cos.⁸²

6.—En l'explicació de la Immaculada recorre a la purificació del semen.⁸³

7.—Cal negar influència personal de Llull sobre Scot, inversemblant i no probada.⁸⁴

8.—És difícil de provar que Scot conegués els escrits de Llull.⁸⁵

9.—Llull era professor independent, i no tenia res de clàssic.⁸⁶

10.—Sembla que els petits escrits de Llull no van ésser gaire difosos a la Universitat de París.⁸⁷

11.—Durant el segle XIII Llull és l'únic que ataca el maculisme.⁸⁸

12.—Sant Pere Pasqual té el mèrit de plaçar la Immaculada sobre el veritable fonament del Primat del Crist.⁸⁹

13.—Històricament s'ha pres Scot com a capdavanter dels immaculistes.⁹⁰

14.—Scot no relaciona el primat del Crist amb la Immaculada.⁹¹

15.—Els escotistes han fet bé en unir Immaculada i Primacia de Jesucrist, àdhuc deixat de costat la lletra del mateix Scot.⁹²

⁷⁹ «...il ne fût pas maître de cette Université», ib. 192.

⁸⁰ ib. 172.

⁸¹ ib. 181, citant el repetit testimoni.

⁸² ib. 192.

⁸³ ib.

⁸⁴ «...pas de contact personnels». «Il n'est pas prouvé... que Lulle ait exercé une influence sur la pensée de Duns Scot», ib. 193.

⁸⁵ ib.

⁸⁶ ib.

⁸⁷ ib.

⁸⁸ «...durant le siècle antérieur... un seul auteur, Raymond Lulle... a attaqué de front le maculisme à Paris... Oxford», ib. 193.

⁸⁹ ib.

⁹⁰ ib. 172.

⁹¹ ib. 216-217.

⁹² ib. 218-219.

14. — P. CAPKUN - DELIC, OFM.

Fent-li un relatiu poc cabal també tracta de la intervenció de Llull respecte a la Immaculada, essent un punt indescurable per a establir sòlidament la primacia de Scot, però sense aportar-hi cap aclariment especial.

1. — Llull va ensenyar la sentència immaculista.⁹³
2. — La seva doctrina és la mateixa dels autors del segle XII.⁹⁴
3. — Llull no va tenir influx —ni en les escoles
—ni en les doctrines.⁹⁵
4. — Scot no depèn de Llull, ni ell té res de comú amb Scot.⁹⁶
5. — La pia opinió no ocupà cap lloc en les escoles ni en els teòlegs fins a Ware i Scot.⁹⁷
6. — Ningú gosà defensar la Immaculada en la universitat parisenca abans de Scot.⁹⁸
7. — Roschini no prova que Llull ensenyés primer que Scot.⁹⁹
8. — Llull no fou estudiant ni professor a París.¹⁰⁰
9. — Scot elaborà una nova ideologia científica de la Immaculada.¹⁰¹

15. — E. CHIETTINI, OFM.

Estudiant la doctrina immaculatista dels franciscans del segle XIII¹ creu convenient excloure-hi Llull degut a certes peculiaritats que no s'ajusten als esquemes prefixats.² Malgrat no ocupar-se'n directament, surten al pas distintes observacions sobre la significança de Ramon Llull.

⁹³ P. CAPKUN - DELIC, *Quaedam recentiora iudicia circa J. D. Scoti positionem in questione de Imm. Conceptione*, Ephem. Mariol. 6 (1956) 427.

⁹⁴ «...ad instar scriptorum saeculi XII...», ib. 427, cf. 443.

⁹⁵ ib. 427.

⁹⁶ «...neque quidquam commune cum Duns Scoto habeat», ib. 443.

⁹⁷ ib. 427.

⁹⁸ ib. 428.

⁹⁹ ib. 429.

¹⁰⁰ ib.

¹⁰¹ ib. 440 i 441.

¹ E. CHIETTINI, *La prima santificazione di Maria Ssma. nella Scuola Franciscana del sec. XIII*, a *Virgo Immaculata VII/I* (Roma 1957).

² ib. 2.

1.—Llull va admetre, clarament i explícita, l'exenció de Maria a la llei del pecat original, l'any 1298.³

2.—Però ell mai no fou a París —ni estudiant
—ni professor.⁴

3.—Se sap ben poc del seu influx en l'ambient universitari.⁵

4.—La seva doctrina immaculatista és defectuosa, a l'estil del segle XII.⁶

5.—Llull es pot considerar estrany a l'ambient literari de París.⁷

6.—La doctrina de Llull no és reduïble a la *Ineffabilis Deus*.⁸

7.—Llull té una noció menys clara i satisfactent que Grossatesta, doncs ha estat més explícit en la defensa.⁹

16. — N. GARCIA GARCÉS, CMF.

Donant com a virtualment finida la controvèrsia, redactà un article que resumís i deixés estampada una idea exacta i general de la matèria discutida; i si bé el seu intent era reflectir els parers d'altri, també es deixen entreveure certes apreciacions personals. Algunes d'elles són referents a Llull, i també difícils de precisar degut a la forma compilativa de l'escrit.

1.—Ningú no nega que abans de Scot s'hagi ensenyat la Immaculada.¹⁰

2.—Però en aquesta controvèrsia no es tracta d'una primacia històrica de Scot.¹¹

3.—Es tracta de saber qui va anihilar els antics obstacles que feien impossible la defensa de la Immaculada, i qui va elaborar unes raons fermes per a la seva defensa.¹²

³ ib. 38, cf. 36, 2, 4.

⁴ ib. 2, amb la referència inevitable.

⁵ ib.

⁶ «...spiegandola difettosamente...», ib. 4, cf. 37 on manca una ratlla de text per descuit tipogràfic.

⁷ ib. 4 i 36.

⁸ «Questa affermazione... è estensibile ancora al B. Raimondo Lullo...», ib. 36.

⁹ ib. 38.

¹⁰ N. GARCÍA GARCÉS, *Sinopsis y final de una disputa*, Ephem. Mariol. 7 (1957) 439.

¹¹ «Insiste... en probar que antes de Escoto... se enseñaba la piadosa opinión immaculista. Parécenos que no es éste el nudo de la cuestión», ib. 439.

¹² ib. 439.

4.-Aquesta excel·lència correspon a Scot.¹³

5.-És mancada de fonament una intervenció immaculista de Llull a París.¹⁴

6.-Llull no trobà la força probativa del *deduit*, Scot sí.¹⁵

7.-Llull mai no va estar a París com a professor o com a estudiant.¹⁶

8.-És molt poc el que se sap del seu influx doctrinal en l'ambient de la Universitat.¹⁷

9.-Per això, abans de presentar Llull com a substitut de Scot cal haver probat sòlidament les precedents suposicions.¹⁸

17. - J. M.ª GUIX, PVRE.

Publicà un interessant article sobre la història del dogma de la Immaculada¹⁹ recollint una gran quantitat de dates curioses i molt importants per a facilitar elaboracions encara més definitives. Entre els distints punts tractats hi ha el que fa referència a Ramon Llull, molt interessant. Tot i haver estat estampat en ocasió del centenari marià sembla que hagi passat completament desapercbut.

1.-Llull ha estat un teòleg favorable a la Immaculada.²⁰

2.-La defensa amb anterioritat a Duns Scot.²¹

3.-Per la seva devoció a Maria intueix i endevina el Privilegi.²²

4.-Probabilíssimament Llull ha estat el primer a defensar la Immaculada a París.²³

5.-Té la glòria d'haver estat fundador d'una escola que ha defensat sempre i contra tots els obstacles la Immaculada.²⁴

¹³ ib. 439-440.

¹⁴ «...la pretendida intervención de Lulio...», ib. 452.

¹⁵ GARCÍA GARCÉS, Recensió a Balic, Rev. Españ. Teol. 16 (1956) 404.

¹⁶ «...el P. Guimaraens dice que Lulio no estuvo nunca en París, ni como estudiante ni como profesor...», *Sinopsis y...*, 443.

¹⁷ ib. 443.

¹⁸ ib.

¹⁹ J. M.ª GUIX, PVRE., *La Inmaculada y la Corona de Aragón en la baja Edad Media (siglos XIII-XV)*, Miscelanea Comillas 22 (1954).

²⁰ ib. 197.

²¹ ib. 209.

²² ib. 199.

²³ ib. 211.

²⁴ ib.

6.—Mèrit de Llull és haver retrobat i conservat la tradició immaculatista de l'Església que, aparentment, era morta.²⁵

7.—El *Disputatio Eremitae et Raymundi* és autèntic.²⁶

8.—Aqueix llibre és un tractat teològic,²⁷ però no es pot considerar plaçat dins l'escolàstica clàssica.²⁸

9.—És el primer dels comentaristes de Lombard que defensà i ensenyà públicament a París la Immaculada.²⁹

10.—La defensa de la Immaculada li ocasionà greus disgustos i contratemps.³⁰

11.—Llull fou precursor de Scot en la defensa.³¹

12.—No són massa certes històricament les relacions personals entre Llull i Scot.³²

13.—Tampoc és fàcil que Scot hagués llegit les obres immaculatistes de Llull.³³

14.—És exagerat dir que els arguments de Scot a favor de la Immaculada hagin estat trets de les obres de Llull.³⁴

15.—Llull es mostra més convençut que Scot de la veritat de la Immaculada.³⁵

16.—És just que la història teològica hagi unit els noms de Llull i Scot com a defensors de la Immaculada.³⁶

17.—No és inversemblant un influx de l'Església oriental en la mentalitat immaculista de Llull.³⁷

²⁵ ib.

²⁶ ib. 204.

²⁷ ib. 204.

²⁸ ib. 201.

²⁹ ib. 209.

³⁰ ib. 200. El text reproduït, però, no te masses aparences d'autenticitat, segons es desprèn de la simple lectura.

³¹ ib. 209.

³² ib. 210.

³³ «Tampoco parece muy probable que Escoto, antes de salir de Inglaterra, tuviera a mano algún ejemplar de la «Disputatio Eremitae», ib. 210.

³⁴ ib. 210.

³⁵ «...sin titubeo», ib. 210; «...recorriendo los textos immaculistas del Dr. Sutil se encuentran frases de este carácter que dan la impresión de poca seguridad, de temor o de una excesiva humildad en proponer su opinión», ib. 210-211.

³⁶ ib. 211, citant una frase de Longpré.

³⁷ ib. 211.

18.—La història de Llull i del llullisme ha anat sempre unida a la història de la Immaculada.³⁸

18. — G. M. ROSCHINI, OFM.

Més tost creuríem que la seva posició ha estat preferentment negativa: calia rebaixar l'anomenada excessiva i mancada de fonament de què gaudia Scot. Per a retornar-la als seus límits justos calia desvestir-la de totes les adherències supèrflues i posar en relleu els mèrits veritables d'altri. Però la preocupació absorbent posada en l'escrotonament de l'edifici scotista no ha permès curar de la coherència interna dels arguments presentats. De manera que cada una de les objeccions en particular tenia certa versemblança de verosimilitud, mentre que totes preses en conjunt indicaven la manca d'un criteri constructiu, suplert pel criteri escantellador de Scot. Com un de tants entre els arguments emprats apareix la propugnada prioritat de Ramon Llull, però sense fer-s'hi fort. Enmig de la controvèrsia vibrant és difícil recollir afirmacions precises, però heus ací els resultats:

- 1.—Llull ensenyà la Immaculada abans de Scot.³⁹
- 2.—Llull l'ensenyà assertivament, no amb dubtes.⁴⁰
- 3.—I probablement per primera volta a París.⁴¹
- 4.—És innegable que Llull va afirmar la Immaculada simpliciter.⁴²
- 5.—No es pot negar que Llull era un ver teòleg.⁴³

³⁸ ib. 199, 200 i 211.

³⁹ «...ante ipsum /Scotum/ docuerunt ibi /Universitate/ duo doctores immaculistae, videlicet Raymundus Lullus...», G. M. ROSCHINI, *Mariologia* 2 ed. (Roma 1947) I, 265; cf. Ib., *Duns Scoto e l'Immacolata*, Marianum 17 (1955) 209; Ib., *Questioni su Scoto e l'Immacolata*, Eph. Mariol. 7 (1957) 405; «Tre teologi — com'è noto — si contendono un tale primato: Scoto... Raimondo Lullo... Eadmero... Il Perez dimostra che Pietro Micha, prima ancora di questi tre...», Ib., *Il primo scolastico che propugnò il privilegio dell'Immacolata Concezione*, Marianum 4 (1942) 130-131.

⁴⁰ «...assertive, non vero dubitative...», *Mariologia* I, 265-266; *Duns Scoto...*, 209; *Questioni...*, 408; «Ante tamen Scotum, opportune aliqua saltem mentio, prout putamus, fieri debbat de Gulielmo Ware et de B. Raymundo Lullo qui primi, prout videtur, etiam Parisiis ante Scotum Immaculatam Conceptionem, et quidem modo magis assertivo, defenderunt», Ib., *Recensió a Balic*, Marianum 2 (1940) 208.

⁴¹ *Mariologia*, I, 265, citant Longpré.

⁴² ROSCHINI, *Un articolo del P. Amorós su «Scoto e l'Immacolata»*, Marianum 19 (1957) 374.

⁴³ *Questioni...*, 405.

6.—Importa poc que la defensa d'una veritat s'hagi fet a la Universitat o no.⁴⁴

7.—Això no treuria que Llull l'hagués ensenyat, i primer que Scot.⁴⁵

8.—Importa la substància de les afirmacions.⁴⁶

9.—Llull té el mèrit de conservar la tradició immaculatista.⁴⁷

10.—Hi ha diferència entre *universitat* i *escola* respecte a l'ensenyament de París.⁴⁸

11.—Respecte a les relacions entre Llull i Scot, Roschini accepta les conclusions de Longpré.⁴⁹

12.—No manca qui digui que Scot tregué de Llull tota la seva doctrina immaculatista.⁵⁰

13.—Hi ha quelcom de ver en dir que parcialment Scot depèn de Llull.⁵¹

14.—Scot no ha pres tota l'argumentació de Llull, sinó que existeix una relació de temps, per haver ensenyat Llull primer.⁵²

15.—En parlar de la Immaculada, Scot no deia res d'inaudit a París.⁵³

16.—L'asserció de la Immaculada no s'havia presentat com a probable a París fins l'any 1308.⁵⁴

17.—Llull ensenyà la predestinació absoluta de Maria abans del pecat.⁵⁵

18.—No és just que la història ignori els mèrits de Llull.⁵⁶

19.—Entre els teòlegs d'aquell temps que opinen sobre la Immaculada no apareix Ramon Llull.⁵⁷

⁴⁴ *Un articolo...*, 374, 401.

⁴⁵ *ib.* 401.

⁴⁶ *ib.* 374, 401.

⁴⁷ *ib.* 374, citant la frase feliç de Longpré.

⁴⁸ «...scuola...; Universitatis...», *ib.* 375.

⁴⁹ *ib.* 401.

⁵⁰ *Duns Scoto...*, 210.

⁵¹ *Un articolo...*, 400-401.

⁵² *ib.* 401.

⁵³ *Mariologia*, I, 265; *Duns Scoto...*, 210.

⁵⁴ *Duns Scoto...*, 226.

⁵⁵ *Mariologia*, I, 266.

⁵⁶ *ib.* citant Longpré.

⁵⁷ Llistes a *Duns Scoto...*, 217-218.

20. — El segle XIII no fou absolutament antiimmaculista a París.⁵⁸
 21. — És fals que ningú ensenyés la Immaculada abans de Scot.⁵⁹
 22. — És possible que Scot i Bromwich depenguin d'un autor anterior.⁶⁰

23. — El primer defensor públic a París fou Hotot
 — com a sentència probable
 — assertivament.⁶¹

24. — El primer a cridar l'atenció de la Universitat en forma precisa sobre el tema fou Enric de Gante.⁶²

25. — Es exagerat donar el títol de Doctor de la Immaculada a Scot.⁶³

26. — I és fer un tort a aquells que han admès la Immaculada com a certa abans d'ell.⁶⁴

27. — Llull col·laborà al millorament de la sort de la sentència immaculista a París.⁶⁵

28. — El títol de Doctor de la Immaculada el mereixeria Sant Llorenç de Brindis.⁶⁶

19. — W. SEBASTIAN, OFM.

Parlant de la controvèrsia immaculatista, en una petita nota⁶⁷ sintetitza les següents relacions entre Llull i la Immaculada:

1. — Llull fou un ardent defensor del privilegi.⁶⁸

⁵⁸ ib. 211.

⁵⁹ *Un articolo...*, 373-374.

⁶⁰ ROSCHINI, *Ancora su Scoto e l'Immacolata*, Palestra del Clero 35 (1956) 567; *Id.*, *Ricardo de Bromwyche o Duns Scoto?*, Marianum 18 (1956) 208.

⁶¹ ROSCHINI, *Radulphus de Hotot, Immac. Concep. in Univ. Paris, primus assertor*, Marianum 19 (1957) 142, 144, 145, 146. Cf. *Un articolo...*, 375; *Duns Scoto...*, 226, 239; *Id.*, *Risultanze sul dibattito su «Scoto e l'Immacolata»*, Palestra del Clero 35 (1956) 1056; *Questioni...*, 407.

⁶² *Duns Scoto...*, 225-226.

⁶³ ib. 252.

⁶⁴ *Risultanze...*, 1059.

⁶⁵ *Questioni...*, 408.

⁶⁶ *Risultanze...*, 1059; ROSCHINI, *Recensió a caputxins Lombardia*, Marianum 19 (1957) 577. Cf. ROSCHINI, *La mariologia di S. Lorenzo da Brindisi* (Pàdua 1951).

⁶⁷ W. SEBASTIAN, *The Controversy over the Immaculate Conception from after Scotus to the End of the Eighteenth Century*, ed. per E. D. O'Connor, *The Dogma of the Immaculate Conception* (Univ. Notre Dame, Indiana, 1958) 227.

⁶⁸ ib.

- 2.—Ensenyà a París primer que Scot.⁶⁹
- 3.—Escriví alguns tractats sobre el tema.⁷⁰
- 4.—S'ignora si Llull exercí influx sobre Duns Scot.⁷¹

* * *

L'exposició d'opinions que hem seguit fins ací esdevé pesada de llegir, però possiblement encara més de redactar. Conté varietat de parers que a voltes veiem coincidir en determinades afirmacions, mentre que a voltes veiem diversificar-se en varietat de matisos arribant fins a divergències i oposicions.

Aquestes visions prèvies poden facilitar el posterior establiment d'afirmacions exigents i exactes respecte a l'aportació i a les relacions de Llull amb la Immaculada.

ALVAR MADUELL
Roma

(*Finirà*)

---

⁶⁹ «...taught in Paris before Duns Scotus», ib.

⁷⁰ ib.

⁷¹ ib.